1864. 20 Ապրիլի քառ. հին տոմարի:

Թիւ 8.

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ:

1864. 2 Մայիսի քառ. նոր տոմ.

Registered at the General Post-Office for transmission abroad.

ԵՐԿՐԱԳՈՒՆՏ

ԼՐԱԳԻՐ ՄԱՆՉԵՍՏԵՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏՆԱԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ:

Հրատարակութեան, մատակարարութեան եւ բաժանորդագրութեան կեդրոնն է ի Մանչեսթր:

—Նամակք, յօդուածք, գիրք եւ դրամներ (ազատ ի ծախուց փօստայի) ուղղելի յանուն Անդրէաս Կարապետ Վ. Շահնազարեանց, հետեւեալ այսպէս·

M. le Chevalier K. Vardapete Shahnazariantz, 151, Rumford Street, Manchester, (Angleterre.)

Տարեկան գինն հանդերձ ծախուց փօստայի, ամբողջ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ընդհանուր եւ ընկերութ, է 25 ֆ. ֆ.

—Այս թերթերէն ըստ փօստայի ծախուց տարբեր գինով է:

—Վիեննայ . . . . 13 „

—Եգիպտոս . . . . 7 „

—Մէկ թերթի գինն ի Մանչեսթր է 5

դահեկան 7

—Բաժանորդք կրնան ամեն ամսոյ մէջէն եւ սկսիլ:

Սորագրութեան տեղիքն են Կոստանդնուպոլիս Սարգիս Աղայ Մ. Հիսարեանի սենեակն ի Ղալաթա. —Իզմիր Մարկոսեան Յակոբ Աղայի սենեակն. —Հալէպ Յովհաննէս Աղայ Պիւրքճեանօղլի սենեակն. —Սուրբ Երուսաղէմ Արժանապատիւ Եսայի Վարդապետի սենեակն. —Աղեքսանդրիա (Եգիպտոս) Տէր Գասպարեան Ղազարոս Աղայի սենեակն. —Կալկաթա Արրակրոն Աւագ քահանայ Տէր Յովհաննէս Խաչիկեանի և Ասպետի սենեակն. —Բաթավիա Պ. Մանուկ Որդանանեանի սենեակն. —Լոնդոն Աղայ Մաքսուդօղլի սենեակն. —Փարիս Աղա Պօղոս Աբրահամեանի սենեակն: Առ այժմ ուղղողներն կրնան վերոգրեալ սենեկաց մէկէն առնուլ մինչև որ յատուկ գործակալներ հաստատեմք բազմահաց և ընթերցասէր քաղաքներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ:

Տեսութիւն Քաղաքականութեան.—Մեծն Բրիտանիա.—Ֆրանսա.—Իտալիա.—Դանիմարքեան խնդրանութիւններ.—Բուսաբանութիւն.—Թիւրքիոյ եւ այլ Տէրութեանց Հայերու վիճակը.—Հնդկաստան.—Բանասիրական. Խառն լուրեր.—Ջրաբաշխութիւն.—Առեւտրական:

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ձնայելով Եւրոպայի մեծամեծ արքունեաց ունեցած հոյակապ և մեծահանճար սպաշտօնէից. չնայելով Եւրոպայի ունեցած կիրթ և բազմաթիւ ծովային և ցամաքային զօրութեանց, կարծես թէ, Մեծին Բրիտանիոյ և Ֆրանսայի արքունեաց մէջ եղած պաղութիւնն բոլոր Եւրոպա տատանման մատներէ եւ ամեն բան ջլախտոր ըրեր:

Երկու ամիսէ աւելի է որ Դանիմարքի և Գերմանիոյ մէջ անհաւասար և ոչխարհաւեր պատերազմ բացուեր է,-պատերազմ անտեղի, անիրաւ և ոչ իսկ արդարանալի,-պատերազմ, զոր 80 միլիոն Գերմանացիք մէկ և կէս միլիոն Դանիերու դէմ կմղեն, և տասն Պրուսիացիք և Աւստրիացիք քաջութիւն կսեպեն, պատիւ կհամարին, մէկ Դանի դէմ մղել: Մեր համոզմունքն, կխոստովանիմք, հրապարակաւ, որ ակարի կողմն է. և մեր միզ կընծայեմք ըսել թէ Դանիերու, որք այսպիսի անձնուրաց դիւցազնութեամբ իրենց երկիրն, ոտ առ ոտ, իրենց արեամբն ոռոգելով կպաշտպանեն, ամեն մէկ պարտութիւնն մէյ մէկ յաղթութիւն է, թէ, ընդհակառակն, Պրուսիացւոց ամեն մէկ յաղթութիւնն մէյ մէկ պարտութիւն է: Ո՞չ ապարէն Պրուսիացիք իրենին մեր առաջադրութիւնն կվաւերացնեն 10 պրուսիացի զինուոր մէկ Դանի դէմ ճակատ հանելով և 10 պրուսիացի թնդանօթ մէկ Դանի թնդանօթի առջև շարելով. ապա թէ ոչ՝ ե՞րբ տեսնուեցաւ, ե՞րբ լսուեցաւ որ 2 Պրուսիացի մէկ Դանի յաղթեցին: Այսպէս ուրեմն, Պրուսիացիք և Աւստրիացիք Լեհաց, Իտալացւոց, Դալմատացւոց, Խրուաթաց, Սլավաց, Հունգարաց, Բոհեմաց և այլ ազգաց նուիրական իրաւունքն ոտնակոխ ընելով Դանիմարք կարշաւեն քանի մի կորուսած Գերմանացւոց իրաւունքն պաշտպանել ճչալով, որպէս թէ մարդոց գլուխներն դդմենեաց պարունակ ըլլային, և այսպիսի արքայախօս խաբէութեանց հաւատալու պատրաստ:

Սակայն ի՞նչ կընէ ծերունի Ալբիոնն: Անգլիոյ զօրութեան, խոհեմութեան և մեծութեան փառքըն Փիտի, Ջաւամի, Քաննինգի հանճարովն այսչափ բարձրացնելէն յետոյ, արժա՞ն էր, ներելի՞ էր, այսպիսի նուաստութեան եւ անշքութեան իջեցնել: Մի՞թէ Յոհան Բուլ չուզեր այլ ևս Անգլիա առաջին ազգաց կարգին մէջ պահել. մի՞թէ լորդ Փալմերստոն, քանի մի միլիոն աւելի ծախք չընելու համար, կուզէ Գերմանիոյ խաղալիկ ըլլալ. և մինչև ե՞րբ:

Մեր լսերէինք և կհաւատայինք թէ որ ինչ ի պաշտօնէ ծանուցուած է՝ վաւերական է. առջի անգամն է սակայն որ լորդ Փալմերստոնի պաշտօնական ծանուցման անհիմն ըլլալն կիմանամք: Այնիւ լորդն ի պաշտօնէ ծանոյց Խորհրդարանին թէ 20ին խորհրդակցութիւնն բացուելու է. և յաւելցուց թէ գերմանական Գլեատն երեսփոխան խրկէ, չխրկէ՝ խորհրդակցութիւնն պիտի բացուի. սակայն 20ն անցաւ, և հազիւ հազ 25ին իր առջի նիստն տեղի ունեցաւ:

Այլ և այլ զրոյցներ կպատմին թէ խորհրդակցութիւնն պիտի վիժէ, և Նապոլէոնեան ժողովն յաղթանակէ, իբրև եւրոպական խաղաղութեան միակ ճար: Տեսցուք թէ ապագան մեզ այլ ինչ յեղակարծ պահերէ:

—Նուերն երկաթի թանձր տախտակով զրահաւորելէն յետոյ, այժմ սկսան բերդերն ալ զրահաւորել նոյնպէս երկաթի թանձր տախտակով: Այս փորձիս առաջին օրինակն տուաւ Ռուսիա իր Կրոնստադն անդծելի ընելու համար, երկրորդն եղաւ Բելգիա իր Անվերն անառիկ ընելու համար: Շեֆֆիլդի Պ. Պ. Բրաունի և Ընկերութեան ձուլարանն արտաքոյ կարգի ճարտարութեամբ այս նոր տախտակս հանուէ. վեց ոտն երկաթ մէկէն քրան կնետեն և տաքութիւնն վերջին աստիճան հասցնելով՝ կհոսեցունեն զանիկա և

100 տօն ծանրութեամբ և 40 ոտ տրամագիծ ունեցող գրտնակներու (ռուլօ) տակէն անցունելով երկաթի աչագին ալիւններու ձևով տախտակներ կ՚լինեն ։

—Ամերիկայէն եկած նորագոյն լուրերն կծանուցանեն թէ Հարաւայինք Պիլօ բերդին տիրեցին, եւ պաշտակն (350 հոգի) ձերմակ եւ սեւ, սատրճանաւոր և զինուոր սրէ անցուցին ։ Մարմադուք, Հարաւայնոց զօրավարն ալ, Սոիլ զօրավարի վերայ յարձակեցաւ . այլ յետս մղուեցաւ ։

—Դանուբեան իշխանութեանց երեսփոխանաց խորհրդարանն, որ կառավարութեան ամէն առաջարկութիւններն ընդունէր և վաւերացութեան ալ քուէ տուեր էր բոլոր ամիսն, այժմ (25 Ապրիլի) մերժեց կառավարութեան առաջարկութիւնն, որ չինականներն կալուածատէր ընել կ՚ուզէր ։

—Աւստրիա, Պրուսիա և Գերմանական դաշնակցութիւնն, կ՚ըսէ դիպլոմատիք յիշատակարանն թէ առաջարկեն պիտի Լոնդոնի խորհրդակցութեանն « ճանաչել Դանմարքի ամբողջութիւնն, դքսութեանց քաղաքական և տնտեսական ինքնիշխանութիւնն, անոնց միութիւնն իբրև մէկ նահանգ, և դքսութեանց անկախութեան և անբաժանութեան երաշխաւորութեան համար Ռենդսբուրգ դաշնակցութեան ամրոց ընել ։

—Ալճերի (Ալժերի) ապստամբեցաւ Ֆրանսայի դէմ ։ Կառավարութիւնն պաշտօնական լուր դեռ չհրատարակեց . իսկ մասնաւոր լրագրոց զուրցուածներու մէջ, գուցէ, չափազանցութիւն կայ ։ Հաստատագոյն կ՚ըսուի թէ բոլոր վայրենի ցեղերն զէնք առերն Ֆրանսայի դէմ և թէ երեք դասապահ զօրքն անոնց դէմ կըռուեն . մէկ կողմէն ալ Տօլոնէն երեք պատերազմական նաւ զօրքով լեցուն Ապրիլի 23ին դէպ ի Ալճերի չուեցին ։

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ ։

[Տես թև 7]

Պ. Սթանսֆէլդ, որ երկրորդ կարգի նստարանի վերայ, պաշտօնէից կողմն նստեր է, ըսաւ . Խորհրդարանէն ներողութիւն կխնդրեմ . վասն զի անոր շատ բացատրութիւններ տալուեմ իմ անձիս մասին ։ Խորհրդարանի բացուելէն յետոյ, մէկ օրուանն միայն զգի, զոր իմ արդի ունեցած պաշտօնն բաւական է գիտցնել ։ Պարապ համարեցի հրաժարականս խրկել իմ ազնիւ բարեկամ՝ լորդ առաջին պաշտօնէին ։ Խորհրդարանն կ՚յիշէ, որ ես մի անգամ հրաժեշտ տուի, զոր ազնիւ լորդն չկամեցաւ ընդունիլ ։ Շնորհակալ եմ ազնիւ լորդի իմ վերայ ունեցած վստահութենէն, որ հաւատաց իմ իրեն և Խորհրդարանին ըրած յայտարարութեանցս . շնորհակալ եմ անոր արիութենէն, զոր փորձիւ ցուց (ծափահարութիւնք) ։ Սակայն պարագաներ կան, յորս պարտական է մարդ իր խիղճն քննել և իր սեպհական դատումն որպէս զի վճռէ թէ, ինչ ընթացք հարկ է բռնել ։ Ինծ թուեցաւ թէ այն պատահարներէն մէկն եկաւ ինծ համար, ըստ որոյ ինչ որ տեսայ և լսեցի, ես համոզուեցայ որ, եթէ զիս այնպէս կարծէի, այլ եւ Ն. Վ. կառավարութեան զօրավիգն չէի կրնար ըլլար, փախնալու իրաւունք ունէի թէ մի գուցէ արբունեաց համար դժուարութեանց աղբիւր և նեղութեանց պատճառ ըլլայի ես ։ Այս պարագաներուս մէջ զգացի ես, ինչպէս կարծեմ, թէ ամէն պատուաւոր անդամներ ընելուէն, թէ ինծ կիյնար և ոչ թէ այլոց, պատասխանատուութիւնն յանձն առնուլ և ըսել թէ կարող չեմ հանիլ և ըլլալ, գուցէ, նեղութիւն կառավարութեանն, որուն ամենամեծ համակրութիւն ունիմ (ծափահարութիւնք) ։»

«Մէկ պատճառ զիս առիթեց անտեսութենէն հրաժարիլ ։ Խորհրդարանն կ՚յիշէ որ երբ առջի անգամ այս գործիս վերայ վէճ եղաւ անոր առջև, ինծ մեղադրեցին, թէ շատ խստիւ և բարկութեամբ դատեցի ՚ես Ֆրանսայի ընդհանուր Փրօկուրօրի ճառն ։ Այսօր, ամէն անցածէն յետոյ, մեռած ընդհանուր Փրօկուրօրի յաջորդի զուրցած ճառէն յետոյ, կարծեմ որ ոչ որ այլ ևս նոյն պարսաւանքն չերկրորդեր ։» Կարծեմ թէ Խորհրդարանն հաւնի պիտի որ ես իրաւունք ունէի յիշեալ ճառի հոգիին այնպիսի մեկնութիւն տալ, ինչպէս որ տուի (ծափահարութիւնք) ։ Եթէ այսպէս է, ըստ որում յարձակումն նորոգուեցաւ, պարտիմ ըսել ամենայն յարգանօք կառավարութեանն եւ Խորհրդարանին, թէ ես լաւագոյն կհամարիմ զիս հոս տեղս տեսնել, մենաւոր, քան թէ Գանձարանի նստարանին վերայ և ազնիւ լորդի պաշտպան վահանի ետևն պատսպարուած ։»

«Կցանկամ քանի մի խօսք զուրցել Խորհրդարանին . վասնզի Խորհրդարանն կհասկնայ, որ անոր անդամոյ մէկու համար չկայ աւելի կարևոր բան, ինչպէս՝ իր յարաբերութիւնն անոր հետ ։ Ըսին որ, սկիզբէն ի վեր, ես անկեղծութեամբ և ազատօրէն չվարուեցայ Խորհրդարանի հետ ։ Ոչ ինչ այնպէս անիրաւ է, ինչպէս այս յանդիմանութիւնս ։ Այս անիրաւութիւնս մէկ սխալանքէ կծնանի ։ Չեմ ըսեր զիս գովելու մտօք . բայց կարծեմ որ, իմ ամէն պակասութեանց մէջ վստահութեան, իմ կարծիքս յայտնապէս զուրցելու և իմ գործոց պատասխանատուութենէն փախնալու պակասութիւն չկայ ։»

«Առջի բերան անկեղծութեան կողմանէ պակասաւոր երևցած բանի բացատրութիւնն չափազանց պարզ է անոնց համար, որք կհաւատան իմ ըսածիս . սակայն այսպիսի պարագայից մէջ դիւրաւ չհասկնալն դիւրին է ։ Ընդհանուր Փրօկուրօրի ճառն իմ վերայ տպաւորութիւն ըրաւ, զոր Խորհրդարանին հաղորդեցի ։ Այն ատեն ես իմ բարեկամներէս մէկին կպաշտպանէի մէկ ամբաստանութեան դէմ, զոր այն ատեն և մինչ յանիրաւի չարախօսուած կհամարիմ ։ Այն ատեն Խորհրդարանի անդամներն քանի մի հարցմունք ինծ առաջարկեցին ։ Ինչպէս պատուաւոր բարեկամ, Տիվերտոնի երեսփոխանն արդ իսկ բացատրեց, Խորհրդարանն այն ատեն կզարմէր զիս այսպիսի հարցմանց տակ ինկած տեսնելէն ։ Կարծեմ թէ կխորհէին ընդհանրապէս, թէև մտադրութիւն չունէին, թէ այն հարցմունքն կրնային քննութեան երևոյթ ունենալ ապացոյցներ առնալու նպատակաւ այնպիսի մէկ քրէական դատի համար, որ օտար իրաւարանի մէջ կտեսնուէր ։»

«Կհաւատամ Խորհրդարանն, թէ վասն զի ինծ այնպէս կերևէր հասարակաց զգացումն, ուստի և չկամեցայ, այս պատճառաւ, այն ատեն բացայայտ և որոշ բացատրութիւններ տալ, զորս տուի յետոյ ։ Կցանկամ անցածն ատեան բերել և անկեղծաբար քննել թէ ի՞նչ էին իմ պատճառներս այն ատենի մէջ, որոց վերայ կխօսիմ ։ Պատճառներէն մէկն էր այս . կմտածէի որ աւելի վայելուչ էր և՛ Պ. Մածծինիի համար և՛ ինծ համար, որ բացատրութիւններն նա տար . կխորհէի որ անոր կվայլէր հրապարակաւ յայտնել, և ոչ թէ ինծ, թէ ի՞նչ բանի տեղ կվարէր իմ տունս, որ շատ կամ սակաւ անոր յանձնուած էր, իբրև հասցէ ։» Այժմ կցանկամ ըսել ինչ որ այն ատեն ըսի Պ. Մածծինիի մասին ։ Ըսի ես թէ զնա կճանաչեմ մտերմաբար և երկար ժամանակէ ի վեր, թէ զնա աւելի ոճիրներ գործելու իբրև անկարող կհամարէի, որոց մասին նա կբամբասուի . այսօր մի և նոյն յայտարարութիւնն կկրկնեմ . ես ըսեմ պիտի Խորհրդարանին. կարծեմ թէ աւելի խաղաղ ապագայի մէջ, անոնք, որք այսօր իմ ձայնս կլսեն, յիշեն պիտի այս իրիկունս եւ ըսեն . թէ այս մարդոյ վկայութիւնն արժանահաւատ էր . վասն զի իր համոզմանց անկեղծութեանն ապացոյցներ տուաւ ։»

«Արդ թող ներէ ինծ Խորհրդարանն իրեն ըսել ոչ թէ երկարօրէն . այլ ամենայն անկեղծութեամբ, իմ Պ. Մածծինիի հետ ունեցած յարաբերութեան որպիսութիւնն, ես և այն պատճառաւ, որոյ հետ կից է անոր անունն, և որոյ զոհեր է իր կեանքն ։ Ես երկար ժամանակ անոր հետ մտերմութեամբ կապուած էի . երկար ժամանակէ ի վեր խորին համակրութիւն կզգամ անոր բոլոր կենաց առարկային և նպատակին, որ է Իտալիոյ միութիւնն և անկախութիւնն ։ Ինծ հարցուցին թէ հաւնե՞ր եմ միշտ այն ամէն միջոցներուն, որք անոր լաւագոյն երևցեր են, իր փափաքանքին հասնելու համար ։ Հեշտ էր իմ պատասխանս գուշակել ։ Երբեմն հաւնեցայ . երբեմն մտածեցի որ անոր միջոցներն աւելի յանդուգն էին քան թէ խոհեմ . սակայն խնդիրն այսպէս չէ հոս ։ Ֆրանսայի փրօկուրօրներու ճառերն ոչ միայն Պ. Մածծինին Ֆրանսայի Կայսեր կենաց դէմ եղած դաւին մէջ կխառնեն, այլ նաև զիս, գոնէ, իբրև քիչ մի գիտակ այս դաւոյ ։ Երկու կերպիւ կարելի է այս տեսակ յայտարարութիւններս ընդունիլ, կամ ընդհանուր կերպիւ պատասխանելով անոնց կամ մանրամասնաբար քրքրելով ։»

«Նախ ընդհանուր կերպիւ կպատասխանեմ . այլ կատարեալ և ամենապարզ . այս այսպէս ընելով կամիմ ամէն բանի իր սեպհական անունն տալ՝ որչափ որ Խորհրդարանի սովորութիւններն կներեն ։ Կըսեմ ուրեմն թէ ամէն այս տեսակ ակնարկութիւն սխալ է . և կխնդրեմ Խորհրդարանէն և ամէն անոնցմէ, որք կրնան փոյթ ունենալ այս գործս քննելու և տեսնելու թէ յիշեալ ճառերն ո՞րպիսի ապացոյցներու վերայ հիմնուած են, և ըսել թէ կխորհի՞ն արդեօք թէ համեստ մարդիկ կարող են այսպիսի ապացոյցներէ հետևցունել այն ակնարկութեանց գոնէ ճշմարտութեան մէկ երևոյթ ։»

«Գամք մանրամասն քննութեան ։ առջինի անունն է Գրեկկօ ։ Կարծեմ, արդէն յայտներեմ թէ այս անունս իսպառ անծանօթ է ինծ . թէ այս մարդոյ վերայ բնաւ առարկութիւնն չեմ լսեր, և ոչ անոր մեղսակցաց վերայ, մինչև այն օրն ուր, ամէն մարդոց պէս, ես ալ տեսի լրագրոց միջոցաւ անոնց բռնուիլն ։ Հնա՞ր է ասկէ աւելի

րան երթալու ։ Հռոմայեցիք այսպէս կկատարեն իրենց կրօնական պարտքն ։ Անոնք գիրն կկատարեն առանց անոր միտքն հասկնալու. անոնք նիւթական խրատութիւնն միայն կունենեն առանց բանի տեղ դնելու թէ ինչ տեսակ զգացումն ունենալու է այս վսեմ և չքեղ գործս կատարելու ատեն ։ Վասն զի ամեն մարդ կուզէ որ իր անունն եկեղեցւոյ դրան վերայ գրուած չտեսնուի զատկական (հաղորդութենէն) ետ մնալուն համար ։ Այսպիսի առակնքէ յետոյ, եթէ ծառայ է՝ կճամբուի, եթէ պաշտօնեայ է՝ կարտաքսուի. եթէ վաճառական է՝ ամեն վարկ կկորսնէ, եթէ սոսկական մէկն է՝ ամեն ակնածութենէ կզրկուի. եթէ աղջիկ է՝ էրիկ չգտներ բնաւ ։ Հանդերձ այսու ամենայնիւ, բարեկարգութեան պատիժներու տղ ենթակայ են (չխոստովանողներն) այս երկրիս մէջ, ուր Եկեղեցւոյ օրէնքն է, մի և նոյն ատեն, Տէրութեան օրէնք ։»

«Երբոր տեսնէ մէկն իր անունն այսպէս հրապարակաւ խայտառակուած, կստանայ Գերապայծառ Կարդինալ-Փոխանորդի կողմէն և գզրի (եասակչի) ձեռամբ մէկ կոչնագիր, որով կհրամայէ անոր, որոշեալ ժամանակի մէջ, իր զատկական պարտքն կատարել ։ Եթէ որոշեալ ժամանակին մէջ այս առջի կոչնագրիս կատարումն չըլլուի, երկրորդ մէկ կոչնագիր անոր կխրկուի. և եթէ ասիկա ալ ապարդիւն մնայ՝ հեսոն (ինատճը) կբռնուի և բանտ կտարուի, ուր այնչափ արգելեալ կմնայ՝ մինչև իր պարտքն կատարէ մեր մայր եկեղեցւոյ երրորդ հրամանն կատարելով ։»

« Հարկ է ըսել թէ այս ամեն խստութիւններս օտարականաց վերայ չեն բանեցներ, և անոնց հետ բաւական ներողամտութեամբ կվարուին. ըստ որում անոնք նախախնամական գործ կգործեն Հռոմայեցւոց ապրուստ բերելով եւ զանոնք աշխատութեան ծանր կարիքէն ազատելով ։ Կյաւելում նաև թէ չեն բանադատեր հոս եկող օտարականներն, ինչպէս որ Ավստրիա կընէն, իրենց պաշտած դաւանանքի յայտարարութիւնն ձեւագրել. սակայն այս սպառնալիքս միշտ Հռոմայեցւոց գլխու վերայ կախուած են, որք և անոնցմէ խուսափելու համար խիստ ճարտար միջոցներ երեւակայերեն ։ Վերոյիշեալ եղանակէն զատ, որ հարկի կէսէն կազատէ, առանց խոստովանութեան հաղորդուելով, Հռոմ հաղորդութեան տոմսակներու դայթակղեցուցիչ առեւտուր կըլլայ ։ Կարելի է զանոնք ձեռք բերել սրճարաններու մէջ. մուրացկաններն եկեղեցեաց դռներու առջև բաց խանութ ունին, աւանդատուններու մէջ անգամ կարելի է գտնել ։ Այս տոմսակներս, որք անխտիր ամեն անձի կտրուին, որք սուրբ սեղանի առջև կներկայանան, անուանական չեն և ամեն մարդու ձեռք պիտանի կրնան ըլլալ ։ Գործեալ, պատրիարքական աթոռանիստ եկեղեցիներու մէջ տուած տոմսակներն Հռոմի 32 ծխապետութեանց մէջ արժէք ունին, և խարդախութիւն գործելու ոչ սակաւ ձեռնտու կըլլան ։ Զատկի 15 օրերու ատեն, կան մարդիկ, որ ամեն օր հաղորդ կառնուն, նաև չատ անգամ ամեն մէկ օր եկեղեցիներու և աթոռանիստներու մէջ. յետոյ իրենց տոմսակներն 2 կամ 3 պօլի կծախեն ։ Բաւական է որ մէկ ընտանիք բազմաթիւ ըլլայ և իր ամեն անդամներն այս անօթալի առեւտուրին ձեռք զարնեն, բաւական չահաւոր կրնայ ըլլալ ։ Այս չարաչար կիրառութենէն կծնանի որ երբ քահանաներն տարուէ տարի իրենց ծուխերու ամեն տուներն կշրջագայեն որպէս զի հաղորդութեան տոմսակներն ժողուեն, ամեն մարդ ըստ օրինի կգտնեն ։»

«Ահա ինչ որ Սուրբ Քաղքի մէջ կգործուի, և զոր ամեն մարդ տեսերէ եւ գիտէ. թէ և ասիկա չարգելուր ըսել թէ Հռոմայեցիներն տխեղերայ կաթոլիկներէն չատ աղէկ են ։ Աւագ ուրբաթ գիշեր մէկ նոր սեղանակապտութիւն պատահեցաւ մէկ եկեղեցիի մէջ, որ արտառոց անուն ունի. — Gloria libani decus carmeli et saron. Գերապայծառ կարդինալ-փոխանորդն ասիկա ժողովրդեան ծանուցանելով կըսէ թէ թաղի բնակիչներն ինքնայօրդոր ժողով ըրին և նիւթական վնասն լեցուցին. և կհրաւիրէ հաւատացեալներն որ մասնակից ըլլան triduo-ին, որ ամսոյս 8, 9 և 10ին տեղի ունեցաւ Մադոնին ըրած նախատինքն քաւելու համար ։ Ուրիշ մէկ triduo ալ կատարուելու վերայ է և Սուրբ Իգնատիոսի եկեղեցիին մէջ կաւարտի այսօր Մեր Տէր Յիսուսի Քրիստոսի Պ. Պ. Ուընանի և նմանեաց ըրած հայհոյութեանց վրէժն առնելու համար ։»

ԴԱՆՈՒԲԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վիեննայի Փրէսին մէջ կկարդամք «գիտեմք որ ստոյգ չէ թէ Ֆրանսայի կայսերական մեսաժրի Տօրօս շոգենաւն երկու Ֆրանսայեաց թնդանօթակիրներ, որք Սուլինա կկենան, պաշտպանութիւն ըրին և չթողուցին որ Թուրքաց հրամանատարն զանոնք աչքէ անցունէ ։ Տեղեկացանք թէ մարքի Մուտիէ (Ֆրանսայի դեսպանն) այս խնդրութեանս մասին կծու մէկ ծանուցագիր խրկեց Ալի-փաշային, օտար նաւերն քննելու Դրան պահանջմանց դէմ մաքառելով ։»

«Դուռն 1862 և 1863 թուերու պայմանագրութիւններն յիշեցուց, որք, ի միջի այլոց, զինուց և պատերազմի մթերաց փոխադրութիւնն կարգիլեն ։ 1863ի Յունվարի 7ին հանած մէկ հրաման մի և նոյն արգելքն վերանորոգեց յաւելցնելով թէ այս տեսակ բեռներ գրաւելին պիտի կայսերութեան ապահովութեան եւ խաղաղութեան համար ։ Ալի փաշան այսպէս պատասխանեց Ֆրանսայի դեսպանի պահանջմանց Փրանսական շոգենաւի մասին, որ բնաւ չքննուեցաւ ։ Նա ըսաւ նաև թէ Աւստրիա իր սեպհական փոխանորդն ունի ի Պօլիս և թէ օտար փաստաբաններու կարօտ չէ ։ Բարոն դը Փրոկէշ եւ Անգլիոյ և Ֆրանսայի դեսպաններն կճանաչեն Դրան իրաւունքն, որ, իբրև պաշտպան Տէրութիւն (Դանուբեան իշխանութեանց) կարող է զինուց փոխադրութիւնն խափանել ։»

«Գիտեմք որ Կուզա իշխանն Վէզիրի նամակին պատասխանեց մէկ նամակով, որով կջանայ իր ընթացքն արդարացնել՝ զէնք առնալու և (իր ժողովուրդն) զինելու մասին ։ Իր դէմ եղած ամբաստանութիւններուն յայսմ մասին, կըսէ, թէ զրպարտութիւն են, որով քանի մի Տէրութիւններ կասկած ներշնչել կփորձեն Բ. Դ. ի իր հարկատուին դէմ ։ 14 կամ 15,000 մարդ, որ Դանուբեան իշխանութեանց զինուորական զօրութիւնն կկազմեն, ստոյգ է որ, հեծնական կարգաւորութեան չափն կանցնեն, բայց այս յաւելուածն Սերբիէյ, Բիրեսկօ, Գիկա և այլ հօսպօտարներու օրերն ալ կար, և Դ. ալ բնաւ չգանգատեցաւ ։»

«Իշխան Կուզա զօրաց թիւն չյաւելցուց. այլ լաւ կարգաւորեց. նա կբողոքէ այն ենթադրութեան դէմ թէ այս կարգաւորութիւնս իր առ Բ. Դ. ունեցած ջերմեռանդութիւնն պիտի այլայլէ ։ ըստ որում Իշխանութեանց պաշտպանողական զօրութիւններն օգնական են նոյն իսկ Դրան, որոյ չահն ալ Իշխանութեանց չահին կից են ։ Նա կըսէ թէ քանի մի պետութիւններ չեն կամիր որ Իշխանութիւններն պատրաստ գտնուին յայսմ մասին, և թէ Դ. կրնայ 1853 թուին պէս անպատրաստ գտնուիլ ։ Ըսել է թէ ասով կամբաստանուի Ռուսիա և իր արշաւանքն, որ պատճառ եղաւ արեւելեան պատերազմին ։»

ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բնութեան Հեղինակն երկրաւոր արարածներու ամենամեծ մասն արու և էգ ստեղծերէ ։ Շնչաւոր արարածներու արու և էգ ըլլալն ի վաղուց գիտցուած է. անշունչներուն ալ, որ Եւրոպա նոր գտնուեցաւ, չատ դարերէ ի վեր ծանօթ էր Ասիացւոց, վասն զի Արաբներն փորձիւ գիտէին թէ եթէ արու արմաւենիի (խուրմայի ծառ) բուսած ծաղիկներ չըլլան և չթօթուեն էգ արմաւենիի ծաղիկներու վերայ, ասոնք կամ ամենեւին պտուղ չեն տար, կամ տուածնին խակ կթափին ։ Այս գիտողութենէս Եւրոպայեաց համճարն խիստ մեծ օգուտ քաղեց ։ Անցեալ տարի Ֆրանսայի լրագիրներու մէջ ցորենի արուեստական բեղմնաւորութիւնն կարդացինք. այս տարի ալ պտղատու ծառերուն կկարդամք, զոր, սաստիկ դիւրութեան աղագաւ, ամեն հոյ պարտիզպան եւ այգեպան կրնան փորձել ։

Ծառերու բեղմնաւորութեան նոր եղանակի գտակն է Պ. Դանիէլ Հուկրուկ, որ այսպէս կբացատրէ զայն իր ծանուցագրին մէջ ։ « Ահա, կըսէ, պտղաբեր ծառերու ծաղկելու ատենն մօտեցաւ ։ Արուեստական բեղմնաւորութեան գործողութիւնն չատ դիւրին է. և ինձ պարտք կհամարիմ առատ քաղ կամ կութ ունենալու ճամբան ամեն մարդու ցնել ։ Ասոր համար, պէտք է, մատն մեղրի մէջ թաթխել և թեթևակի ծաղկի կղանդամին (փիստիլ) դպցունել. ապա կարապի (թռչուն) նուրբ մէկ փետուր բուրդ ծաղիկներու վերայ պտտցունել՝ արգասաւորիչ փոշիի տեղափոխութիւնն դիւրացնելու համար ։ Բարձրահասակ պտղաբեր ծառերու համար, որոց ձեռք չհասնիր, կարապի կակուղ փետուրն մեղրով կօծեն, և զանիկա մէկ դալար վարոցի ծայր կապելով, անով ծաղկի սրտին կդպչին. ապա երկրորդ մէկ փետուր անոնց վերայ կպտտցունեն առանց մեղրի ։ Այն ծառոց վերայ, որք հետ զհետէ ծաղիկ կտան, քանի մի օր միջոց տալով, մի և նոյն գործողութիւնն ընելու մինչև վերջին ծաղիկ տալն ։ Գործողութիւնն, հարկ է, արեւուն և չոր ատեն ընել. վասնզի եթէ խոնաւ և ցուրտ ըլլայ եղանակն, արգասաւորիչ փոշին տեղէն չշարժիր. խղանդամն իր բարչումն կկորսնէ և ծաղիկներն կթափին ։»

Ասոր ստորասական պատասխան չկարեմք տալ, քանի որ ազգային վարչութիւնն երեսփոխանական է եւ իր պաշտպան տէրութիւնն՝ բացարձակ և միապետական ։

Պիտի շարունակուի

ՀՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Նախնեաց նշխարներէն ամենապանծալին է անոնց աշխարհաշինութեան, քաղաքակրթութեան, բարեկարգութեան և բարեպաշտական գործոց յիշատակարաններն ։ Թէև անոնց թիւն օր աւուր երթալով կնուազի, և Հայաստան, որ երբեմն Հիւսիսային արեւմտեան Ասիոյ ամենաճոխ, բազմամարդ և հրաշանգեալ առաջի պետութիւնն էր, իր ապաշնորհ զաւակաց անխնամութեամբն, շատ չանցներ, որ գուցէ սպառսպառ կորսնէ իր նախնեաց յիշատակարաններն. սակայն եթէ մեր կաթողիկոսներն, պատրիարքներն, առաջնորդներն, իշխանաւորներն, եւ ամենէն աւելի, մեր եռանդնոտ եւ անձնուրաց երիտասարդ ուսումնականներն, գէթ այսօրուընէ ձեռն ի գործ արկանելով՝ յարմարաւոր տեղեր քանի մի թանկարան բանային և մեր հայրենեաց բանդակներն, դրուագներն և արձանագրութիւններն խնամօք հաւքելով՝ ազատէին ժամանակի, տգիտութեան և մոլեռանդութեան ծախմանէն, հաւատի եմ, որ մեր հանդերձեալ սերնդեան խորին և կաթողին շնորհակալութեանն արժանի կըլլային ։

Ով որ Անի 60 և 15 տարի առաջ տեսերէ, մեր ըսածն լիովին պիտի արդարացնէ ։ 60 տարի առաջ, Անիի մէջ տակաւին 40 կանգուն եկեղեցի կար, մի քան զմի ճարտարաշէն, մի քան զմի հոյակապ, բաց 'ի պալատներէն, ամրոցներէն, բուրգերէն, յաղթական կամարներէն, ձիթահանքերէն և վիմափոր ստորերկրեայ վաճառանոցէն, եւ այլն, եւ այլն, եւ այլն ։ 1850 թուին մեր անոր այցելութեան գնացած ատեն, այնչափ յիշատակարաններէ 10 եկեղեցի, մէկ պալատ, մէկ յաղթական կամար եւ քանի մի բուրգ միայն մնացեր էին, եւ այն՝ կիսաւեր ։ Հոն մեր աչօք տեսանք եւ շատ անգամ տեսանք, որ շրջակայ Թիւրքերն, վնկ եւ բրիչ ի ձեռին, այն հոյակապ շինուածներու սրբատաշ և բանդակեալ քարերն կհանէին որպէսզի տանեն և իրենց գոմերն, սրճարաններն եւ տուներն զարդարեն ։ Արքայական պալատի ճակտի մոզայիկաներէն մէկ քար ալ մեզ բաժին հանեցինք, զոր շալկելով Պօլիս բերինք. եւ որ մինչեւ հիմա Ղալաթիոյ Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն կպահուի, զոր կընծայեմք Միջագիւղի Թանկարանին ։

Տակաւին ժամանակն չէ հասեր որ Թիւրքիա Եգիպտոսի պէս, հնութեանց արժէքն ճանաչէ, եւ իրեն փառք սեպելով Հայաստանի, Յունաստանի, Ասորեստանի եւ Բաբելոնի քաղաքակիրթ ազգերու տիրելուն, անոնց հին լուսաւորութեան նշխարներն իր ընդարձակ կայսերութեան քանի մի կէտերու վերայ հաւաքելով իր ժողովրդեան կրթութեանն պիտոյացնէ. տակաւին տգիտութիւն եւ մոլեռանդութիւն կտիրեն հոն. սակայն ժամն հեռի չէ, մեծայոյս եմ, որ արդի բարեկարգող, փառաւոր Սուլթանի եւ իր Բարձրապատիւ Փոխարքայ Ֆըուադ մեծահանճար և կենցաղագէտ փաշայի առաջնորդութեան տակ այնպիսի մէկ նոր սերունդ ծաղկի, որ, փոխանակ կրիւք եւ մոլեռանդութեամբ ջարդելուն ինչ որ քրիստոնէական է, իմացականութեան թելադրութեամբ փարուի. եւ իրեն երկրի փառքն յաւելցնելու համար, հնութեանց նշխարներն յարգէ եւ Եւրոպայի քաղցին կամ թէ Թիւրքաց մոլեռանդութեանն չզոհէ ։

Այսօրուընէ կսկսիմք հրատարակել մեր ամենամեծ ջանիւք հաւքած հին և նոր հրովարտակներն, որք մեր աշխարհին կվերաբերին ։ Մեր ունեցածներէն ամենահինն է Սմբատ Սմբատեան Բագրատունի արքայի հրովարտակն, որոյ բուն նախագաղափարն մագաղաթի վերայ գրուած, մինչեւ ցայսօր կպահուի Թիֆլիզ Պայծառափայլ Երկայնաբազուկ Արղութեանց Հայ իշխանազուն Յովհաննէս Զաքարեանի (արդ հանգուցեալ) տունն. ուր տեսի նաև հայերէն մակագրութեամբ մէկ թուր, որ ժամանակաւ Մուշեղ Մամիկոնեանին, Արշակ Արշակունի արքայի, սպարապետի պատկանիլն կապացուցանէ ։ Թէև այն ատեն Հայու գիր չկար տակաւին. սակայն, շատ հաւանականաբար, գիր գտնուելէն յետոյ, արձանագիրն գրուեր է ։ Անոր պատճէնն մեր թղթերու մէջ դեռ մէկ ծալքի մէջ մոլորեալ կկենայ. եթէ գտնելու բախտ ունենամ՝ զայն ալ կհրատարակեմ ։

Մեր հրովարտակն. որ Հայոց Նիը (980) թուին գրուած է, մեր նախնի արքայից իրաւասութեան մասին կարևոր տեղեկութիւններ կպարունակէ, որոց մէկ քանին հոս յիշելն արժան կհամարիմ ։ 1. Եպիսկոպոսական աթոռ հաստատելն թագաւորի իրաւունք էր ։ 2. եպիսկոպոսի ձեռնադրութիւնն արքայական հրամանաւ կըլլէր Հայոց կաթողիկոսէն։ 3. առաջնորդաց վիճակաց սահմաններն արքայական վճռով կոնօրինուէր, թէև երեք պարագայից մէջ ալ կաթողիկոսի գործակցութիւնն եւ հաճութիւնն միշտ զուգընթաց էին։ 4. եւ վերջին, արքայն կաթողիկոսի վերայ նզովք կկարդայ եթէ իր հրովարտակն այլայլէ ։

« Կամաւն Ամենազաւրին Աստուծոյ Հօր և Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, ես Սմբատ Բագրատունի թագաւոր Հայոց, թոռն ոխերմալ եւ մեծ թագաւորին Սմբատայ՝ որդւոյ թագաւորին Աշոտոյ Ողորմածն կոչեցելոյ, եկի ի տեսութիւն սուրբ ուխտին Սանահնի, զոր շինեալ էր թագաւորն Աշոտ եւ Խոսրովանոյշ թագուհի՝ հայրն եւ մայրն իմ. եւ տեսի զի աստուածաշէն եւ թագաւորաշէն էր. վասն որոյ սիրեցի եւ սիրոյ նշան արարեալ հաստատեցի զսա աթոռ եպիսկոպոսութեան, եւ սահմանեցի զվիճակ սուրբ Աստուածածնիս, եւ զսուրբ հայր Վանայս զԵսայի ետու անել եպիսկոպոս մեծի հայրապետին Հայոց Խաչկոյ. եւ անդառնալի հրամանաւ մերով ետու վիճակ եւ երկիր զայս Սանահնի՝ զամենայն երկիրն Տաշրաց զՎերին եւ զՆերքին մինչեւ ի լեառն բաղում յայսկոյս եւ յայնկոյս մինչեւ ի սահմանս Գուգարաց աշխարհին եւ մինչեւ ի սահմանս Տփխիսոյ եւ Վրաց եւ ի սահմանս Նիգ գաւառին, և մինչեւ ի սահմանս Կայենթոյ եւ ի սահմանս Ծաղկոցաց մինչեւ ի սահմանս տանն Տիրակայ, ես Սմբատ թագաւոր իմ թագաւորական իշխանութեամբն եւ կաթուղիկոսաց հրամանաւքն զաթոռս զայս եւ զվիճակս հաստատեցի ի Սանահնի Սուրբ Աստուածածնիս, որ էր գերեզմանատուն նախնեաց մերոց վասն յիշատակի հաւր իմոյ եւ մաւր թագաւորին Աշոտոյ եւ թագուհւոյ Խոսրովանոյշին, ինձ կենաց և յետ մահու ի զարդ Սուրբ Աստուածածնիս. որպէս հայրն իմ եւ մայրն իմ նորոգեալ էին և զարդարեալ զարդարանաւք եւ յոլով գեղօրէիւք եւ հայրենեաւք, սարով եւ ձորով. եւ արդ եթէ ոք իմ հրամանաց եւ տուեալ սիգելս հակառակի եւ կորէ եւ խափանել ջանայ, ի թագաւորաց կամ իշխանաց և ի կաթուղիկոսաց զիմ հաստատեալ վիճակիս, (318) յժը հայրապետաց նզովեսցի եւ եղիցի. գրեցաւ ի թուականիս Հայոց Նիըին (980) ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

[Տես թիւ 7]

Այսմ մասին եթէ մեր դրագիտական թերթերն, ամէն մէկն իր հմտութեան չափով, ճշմարտապէս հոգւով հարց և պատասխան յուղէին, որպէս զի հայ լեզուի ոգին և հիմնական կանոններն ազգային վարժապետաց առջև դրուելով, կարելի ըլլար վերջապէս, մեր նախնեաց ուղիղ և ճշմարիտ յարմարագրութիւնն (օրթօգրաֆ) ընդունել միանգամայն և այնպէս վարուիլ, հաւատի եմ թէ, մեծ ծառայութիւն կընէին մեր դրականութեանն, մանաւանդ այժմու ժամանակիս մէջ, ուր Կոստանդնուպոլսի աշխարհաբառն ընդհանրական բարբառ ըլլալու ձգտումն ունի. վասն զի քառորդ դար կամ կէս դար, եթէ ներեմք որ անցնի, այնուհետև մեր գրոց ջանքն ալ կրկնապատկել հարկ կըլլայ մեր լեզուն արդի եղծմունքէն մաքրելու համար ։

Արդ մեք ըսինք վերն թէ Կոստանդնուպոլսի արդի առոգանութիւնն և յարմարագրութիւնն սխալ են միանգամայն և անհիմն. և թէ հայկական լեզուի հանճարին հետ համեմատելով՝ արդարանալու տեղիք չունին բնաւ, և իբրև այսպէս, զանոնք փոխանակ յառաջադիմութիւն համարելու և անոնց հետևելու, ընդհակառակն, մեր լեզուէն բերելումք զանոնք, իբրև վնասակար եղծումն ։ Գուցէ ոմանց մեր զրուցածն անհիմն երևի. գուցէ այլք մեզմէ ապացոյց և տրամաբանութիւն փնտռեն, ինչպէս որ մեք արդի սխալ առոգանութիւն և յարմարագրութիւն ընդունողներէն կփնտռեմք ։ Ասոր համար յօժարակամ մեր ընթերցողաց կմատուցանեմք հետևեալ դիտողութիւններս ։

Պիտի շարունակուի

ՎՐԷՊ

Երկրագունդի 7երորդ թուի, 7երորդ երեսի, երկրորդ էջի, 48երորդ տողի « 50 թօփ, 20 ինչէզ քէ մարկայ » կարդալու է 30 թօփ, 20 ինչէզ քէ մարկայ ։

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Մանչեստրի Հայ Հասարակութիւնն արժանաւորապէս տօնեց Քրիստոսի Փրկարար Յարութեան տարեդարձն : Սուրբ պատարագին ներկայ էին բաց ի մեր քաղքի բոլոր ազգայիններէն նաև Կալկաթայէն եկած Մեծապատիւ և ազգասէր Պարոնայք . Պ. Սէթ Յարութիւն Արգարեանց, Պ. Յովհաննէս Ավգալ Կրսեր, Մադրասցի Պ. Յ. Կիրակոս, Զմիւռնիացի Աղայ Տ. Գասպարեան ի Լիվրպուլ հաստատեալ, և Գօրեցի Աղայ Տէր Ստեփաննոսեան, ընդ որս և քանի մի Անգլիացիք : Մեր սիրելի հօտի մեծագոյն մասն ջերմեռանդութեամբ իր զատկական պարտքն կատարեց խոստովանութեամբ և հաղորդութեամբ Յ. Ք. փրկաւէտ մարմնոյ և արեան խորհրդոյն :

Աղա Աղայ Մաթէոսի Թիրեաքեան Նորահաստատ ակումբն (կեթըր-գըւըր) հաւրաւելով զատկական զատն ճաշակեց, ի կենդանութիւն ամենայն Հայոց Անգլիոյ, Հնդկաստանի, Թիւրքիայի, Ռուսիոյ, Պարսկաստանի, Ավստրիոյ և այլոց գինւոյ բաժակներ ըմպեց մաղթելով ամենեցուն միաբանութիւն, սէր, եղբայրութիւն և բարգաւաճումն :

Աղա Պ. Սէթ Յարութիւն Արգարեանց, մեր Ազնիւ Ազգակից և Կրօնակիցն, գովելի առատաձեռնութեամբ շարժեալ, առաջարկեց Մանչեստր հաստատուն եկեղեցի և ուսումնարան շինելու համար ստորագրութիւն բանալ : Այս ցանկալի առաջարկութիւնս Յարգի Բարեկամներն գոհութեամբ ընկալան . և մէկ բառուդ մէջ 800 Լ. Սթերլինէն աւելի գումար ստորագրուեցաւ : Մեր քաղքի ստորագրութիւնն 1,000 Լ. հասնելու տարակոյս չկայ : Սակայն, մեր գործն անյապաղ սկսելու համար, մեզ այլ ևս 1,000 Լ. Սթերլինի պէտք ունինք : Քանի վսեմ է . ձեռնարկնիս սուրբ է . մեր վաճառականութեան և ազգ կրթութեան խնդիրն առկէ կախուած է . ուստի հրաւէր կկարդամք Կոստանդնուպոլսեցի Մեծապատիւ և Առատաձեռն Աղաներուն, այս ինքն Խարամաճեան Աղայ եղբարց, Ֆնտգլեան մահտեսի Պօղոս Աղայի և Ընկերաց, Հարենց Աբրահամ Աղայի և Ընկերաց, Կարագեօզեան Աղայ եղբարց եւ Ընկերաց, Աղայ Խուսփեանին, Աղայ Մուրատեանին, Աղայ Մելգոն Խսկենտերին և վերջապէս, Պօլսեցի, Իզմիրցի և այլ ամեն տեղերու բարեպաշտ եւ հայրենասէր Հայերուն, զի հաճին իրենց կրօնասիրութեան և անկեղծ ազգասիրութեան պտուղն, որքան կարելի է, փութով և լաւագոյն սրտիւ հայրենեաց սեղանին վերայ մատուցանել :

Ստորագրութիւնն ըմնալուն պէս՝ Նուիրատուաց անուանական ցանկն կհրատարակեմք ի գովութիւն ամենեցուն և յայտնելոյ մեր սրտեռանդն շնորհակալութեան :

Որոշուեցաւ նաև որ շինուելիք եկեղեցւոյ եւ ուսումնարանի ճակատներն մի մի մարմարին սալեր դրուին, և անոնց վերայ ոսկի տառերով արձանագրուին նուիրատուաց անուանքն վասն մշտնջենաւոր յիշատակի բարերարացն :

Ամենայն նուէրք կրնան ուղարկուիլ յանուն հոգաբարձուաց մեր եկեղեցւոյ . այսինքն Աղայ Յովհաննիսի Յակոբեան, Աղայ Կարապետի Էլիվեան և Աղայ Եսայեայ Անուխեան, որք իսկոյն կանոնաւոր ստացագիր կղրկեն բարերարացն :

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

[Տես թիւ 6]

Վերջապէս, ամենահին ատեններէ սկսեալ մինչև մեր օրերն, ոսկերեր հանքաց պեղումն արտադրերէ 50 միլիարի, 882 միլիոնի արժողութեամբ ոսկի, իսկ արծաթաբեր հանքերն արտադրերեն 51 միլիար 800 միլիոն արժողութեամբ արծաթ : Պէտք չէ երևակայել թէ այս գումարներս լեռներ կձևացնեն : Պեղուած ոսկիի կշիռն 15 միլիոն քիլօյէն աւելի չէ, իսկ արծաթի ծանրութիւնն 245 միլիոն և կէս քիլօյէն քիչ մի վար է :»

—Նիւ-Եօրկի գիտնական ուսեփարիկներու մէկուն մէջ մէկ նոր կառոյ մեքենայի նկարագրութիւն կկարդամք, որոյ փորձն եղաւ վերջի ատեններս Վաշինգտոն :

« Այս գործիս մէկ երկաթի ձող է, յիսունի չափ շղթայ կկրէ 3-4 նարդ երկայնութեամբ, ամեն մէկ շղթայի ծայրն կախուած են մի մի գունդ 2-3 լիպրէ ծանրութեամբ : Ձողն և շղթաներն 2 մետր բարձրցնելով՝ կնմանին այն վարմին, որով օտարի հողի վերայ որսացողներն թակարդնին կլարեն : Ձողի երկու ծայրն մի մի օղակ յարմարցուցերեն և մի մի չիչ երկաթի, որք մի մի գնդակի վերայ կհանգչին : Այս երկու գլխաւոր գնդակներուս երկու թնդանօթ կլեցունեն, որք մի և նոյն գծի վերայ շարուած են եւ որոց խայծն շփման պարունակ (կափսիւլ) են : Դժուարութիւնն երկու թնդանօթն մէկէն պարպելու մէջն է : Երկու հրաշէններն միահաղոյն պարպելու ապահովութեան համար, մէկ գնդի երկու լուսագոյն գուսաններ (միւզիսիեն) ընտրեցին, որք փորձին ներկայ էին : Գուսանաց կայանի պետն խաղն զարկաւ, երկու գուսաններն այնպիսի միաբանութեամբ թելերն քաշեցին, որ, կարծես թէ, դի յրավուրա (երգ) կեղանակէին :»

« Նշաւակն, որ 1,200 նարդ հեռի տնկուած էր, երկու մետր բարձրութեամբ քառանկիւնի տախտակ էր : Առջի հարուածներն քիչ մի բարձր զարկին, բայց և այնպէս շղթաններն եւ գնդակներն անոր վերի մասերն փշրեցին . մէկ քառայրն (1,000 զինուոր) բոլորին գլխակոտոր ըլլար պիտի : Նետումն կարգաւորեցին կամ շտկեցին . եւ սակայն արդիւնք ունեցան : Վաշինգտոնի առաջաւոր բնակիչներն հացկերոյթ ընծայեցին հնարողին, գուսանաց կայանի պետին եւ երկու գուսաններուն : Նոր մեքենան մկրտուեցաւ արդէն (դուցէ երկաթանաց աւազանին մէջ) եւ անոր անունն դրուեցաւ հաշտարար-pacificateur :

—Փրէսս (Փարիզ) կծանուցանէ թէ մէկ վաճառական Փարիզի մէջ մկրտութեան համար Յորդանանի հարազատ ջուր վաճառելու խանութ բացերէ . եւ թէ սրուակն 25ֆ . կծախէ : Կհամարենք որ Վօլթերի զաւակներն եւ Յիսուսեանք այսուհետև նոյն ջրով մկրտուելին որպէս զի երեսնուն քիչ մի շնորհք իջնար, զոր Սէն գետի ջուրն չկրցաւ պարգևել :

Բոստական Նահանգէ . — վերջին ատեններս Կալիֆորնիա մէկ պատկառելի ծառ կտրեցին, որոյ շրջագիծն էր 90 և բարձրութիւնն՝ 325 ոտք, զոր ջարդելով 250,000 ոտք (քառակուսի) փառելի փայտ առացան : Ծառն զօրաւոր էր և առողջ իր բոլոր մասերուն մէջ : Անատոմներու Նկատողի հաշուին 3,100 տարեկան կլլայի :

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Հինգ հարիւրի չափ բնակիչ ունեցող գիւղաքաղաքի մը քահանան, մեծ պարքին ծանուցում ըրաւ որ գան մեղքերնին խոստովանին . բայց ժողովուրդը մէջերնին միաբանեցան որ մեծ պահոց վերջին շաբաթը խոստովանին : Բարեպաշտ քահանան աս նեղութիւնը շաբթուան մը մէջ քաշել շուղելով, ծանուցում ըրաւ որ առաջ երկուշաբթի զողերը պիտի խոստովանցունէ, երեքշաբթի՝ մարդասպանները, չորեքշաբթի՝ սուտ խօսողները, հինգշաբթի՝ շնացողները . ուրբաթ՝ բամբասողները և շաբաթ՝ հայր և մայր անարգողները : Ժողովուրդը աս լսելուն պէս ոչ մէկը եկաւ խոստովանելու . ու քահանան նեղութենէ ազատեցաւ :

Անուանի նաւապետ մը, հեռու երկիր մը երթալու համար, նաւաստի չի գտնար . ու կը պարտաւորուի անփորձ մարդիկ առնելու . քանի մը օրէ ետք, նաւապետը ծանրաչափէն կը տեղեկանայ որ սաստիկ փոթորիկ պիտի ըլլայ . սակայն իր գործաւորները չուաններուն անունները անգամ չգիտնալուն, ամէնը մէկ տեղ ժողուեց . ու հարցուց . "Թուղթ խաղալ գիտէ՞ք ."— "այո՛" պատասխանեցին . նաւապետը պուրակ (տեստէ) մը թուղթ կառնէ ձեռքը և տիներին ասը չուանի մը քով կը դնէ . քուբային զրալը՝ ուրիշ չուանի, պաստոնի աղջիկը, ըսպաթիին տղան և այլն, որչափ չուան որ կայ գործածելու, քովերնին մէյ մէկ տեսակ թուղթ կըդնէ : Ու ամէն մէկ թղթի քով մէյ մէկ մարդ կը կայնեցունէ ու կոխի նաւապետը պօռալ, "տիներին տղան քաշէ՛, ըսպաթին ասը . թո՛ղ, քուբային զրալովը կտրէ՛" և այլն, երեք օրին մէջ անփորձ մարդիկներուն կատարեալ նաւավարութիւնը կըսորվեցունէ : Զուարճալին ան է որ փոթորիկէն ատեն կատարեալ ճշդութեամբ իրենց պարտաւորութիւնը կատարեցին, կըսէ նաւապետը :

Անցեալները Գաղղիոյ վարժարանի երեւելի ուսումնագէտը բառարան մը շինելու աշխատած ատեննին, Տուվիէր հռչակաւոր բնագէտը ներս կը մտնէ . "ուրախ եմք ձեզ տեսնելու" կըսէ մէջերնէն մէկը . "ճիշդ հիմակ խեցգետին (ընկէճ) բառին սահման մը որոշեցինք այսպէս . խեցգետին պզտի կարմիր ձուկ մըն է, ետ ետ կը քալէ". հաճեցէ՛ք ձեր գաղափարը յայտնելու աոր վրայօք." —"շատ աղէկ սահման տուածէք, պարոններ՝" կըսէ Տուվիէր միայն թէ եթէ ինծի արտօնութիւն կուտաք՝ փոքր մը դիտողութիւն մը կընեմ, խեցգետինը ձուկ չէ, կարմիր չէ, և ետ ետ չի քալեր . այս բացատրութեամբ ձեր տուած սահմանը գերազանց է :

Մարտիրոս և Կիրակոս անունով երկու քաղքցի ծակ պարոններ, կը վիճին . Մարտիրոս կըսէր թէ "չես կրնար իղձէ հարուստ ըլլալ ."— "և Կիրակոս կը պնդէր թէ ինք առաւել հարուստ է . մենք ալ . ասանկ մէկ տարօրինակ վէճ մը երբէք լսած չըլլալով, հետաքրքրութեամբ քովերնին մօտեցանք : Մարտիրոս ըսաւ . "եօթանասուն և չորս թնդանօթ կրող նաւ մը, այնչափ լեցուն ասեղ ըլլար . որ մէկ ասեղ մը ալ աւելցունէի՝ նաւը ընկղմէր, հիմայ ատչափ ասեղ մինչև մաշելնին քակ կարելու ըլլամ նէ, բաւական չէ իմ ունեցած ոսկիներս մէջը լեցունելու համար :" Ի հարկէ հաւնեցանք, որ վէճերնին երևակայական հարստութիւն է . բայց առաւել հետաքրքիր եղանք, Կիրակոսին ունեցածը լսելու համար : Իսկ Կիրակոս բարկութեամբ գլխարկը գետին զարկաւ ըսելով . քու ունեցածդ իմ ունեցածիս կէս տոկոսը անգամ չէ :" Աս լսելնուս պէս սահմանադրական երգը սուլելով զատուեցանք :

Գիւղացի մը քաղաք կիջնայ, իր մօրը ճաշակին յարմար գերեզմանի քար մը գնելու . շատ տեսակները դիտելէ ետքը, վերջապէս հատ մը կըհաւնի . բայց տէրը կըսէ . "ատիկայ ապականուած շինուած է, և վրան ուրիշ անուն փորագրուած է ." "հոգ չէ . կըսէ գիւղացին . իմ մայրս կարդալ չգիտեր :"

Կնիկ մը երկանը հետ երկար ժամանակ կռուելէ ետքը, դատաստանաւ կըզատուի : Կնիկը կերթայ կրօնքն ալ կը փոխէ . իր բարեկամներէն մէկը կը հարցունէ թէ կրօնքը ինչո՞ւ փոխեց՝ կինը կըպատասխանէ . երկանս ընկերակցութենէն կը հրաժարիմ թէ աստ և թէ հանդերձեալ աշխարհին մէջ :

"Գրեթէ ամէն Զմիւռնացի մէկ մէկու ազգական են" ըսաւ Պարոն Յարութիւն . "կսխալիք, Պարոն՝" ըսինք քանզի Պարոն Եփրեմ քանի որ Զմիւռնացի է ձեզի պէս, բայց ձեր ազգականը չէ ."—"ի՞նչ, Պարոն Եփրեմ մեր ամենամօտ ազգականներէն մէկն է ."—"ուսկի՞ց ." "ինչո՞ւ տարի մը առաջ Պարոն Եփրեմ ուզեց իմ քրոջս հետ ամուսնանալ :"

ԲՈՑ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ:

ԲԱՄԲԱԿ ։ Լիվրպուլ ։ Ապրիլ 29 ։

Անցեալ շաբաթ բամբակի և կտաւեղինաց մեծամեծ առ և տուր ըլլալուն պատճառաւ այս շաբաթ ապրանաց գիներն աղեկան ։ Շրթինկ, լ լօթ, փրինթեր, ամերիքան և այլ ամեն տեսակ կտաւեղէն ապրանք աղէկ և շատ պիտի ծախուէին եթէ գիներն, բարձր չըլլային ։ Կտաւագործներն, բամբակի գիներուն նայելով չեն կամիր ունեցած ապրանքնին ձեռքէ հանել և միշտ բարձր գին կյուսան ։ Հնդկաստանի լուրերն ալ յաջող են ։ Կտաւեղէններն, առ հասարակ $1\frac{1}{2}$-3 փէնի թօփին վերայ գրլն ըստ տեսակին ։ Մանչեստրի անցեալ շաբաթ աւուր կտաւեղինաց հրապարակն երեքշաբթիէն աւելի կազդոյր էր · այլ գնոց սղութեան պատճառաւ շատ գործ չտեսնուեցաւ ։

Բամբակ շատ ծախուեցաւ Լիվրպուլ և $\frac{1}{4}$-$\frac{1}{2}$ փէնի լիպրէին աւելի ։ Ամերիկայի բամբակ շատ կուզուի, մանաւանդ Նեվրաստի, որ 1 փ. լիպրէին վերայ ըրաւ. Իզմիրի տեսակն կառաջարկուի. այլ գնող քիչ կայ. Հնդկաստանի և Չինաց տեսակներն ալ $\frac{1}{4}$ և $\frac{1}{2}$ փ. բարձրցան ։ Շաբթուս մէջ ծախուեցաւ 96,420 բ. բամբակ ։ Այս գումարէս 20,650 բ. առուծախքի. 22,180 բ. դուրս տանելու և 53,650 բ. ներքին պիտոյից համար էին ։ Այսօր 15,000 բ. ծախուեցաւ. և Ամերիկայի և Չինաց երկայնաթել տեսակներն լիպրէին $\frac{1}{4}$ առջի գիներէն աւելի ։

	Բամբակի գիներու տարբերութիւնն գին 1864 ամի. Ապրիլ 29 փէննի.	գին 1863 ամի Նոյն ատեն ։ փէննի.
Ամերիկայի Նի Ալյանդ	50 /60	22 /25
Եգիպտոսի	21 /23	20 /21¾
Զմիւռնիայի	21 /26	20 / 0½
Սուրաթի	16 /23	16½/18
Մադրասի	16 /21½	0 / 0
Բանկալայի	11/16¾	0 / 0
Չինաց	17½/18½	0 / 0

ԿՏԱՒԵՂԷՆ ՉԵՌԱԳՈՐԾ ԿԱՄ ՄԱՆԻՖԱՏՈՒՐԱ. ՄԱՆՉԵՍՏԵՐ

Տ ՄԱՐՔԱ ·	լայնք	· Լիպ ·	գին լիպրէի շիլ · փէն ·	շիլ · փէն ·	երկայնք
,,	20 կամ 21	3	2/2	2/5½	24
,,	21 ,, 22	4	2/3½	2/4	,,
,,	22 ,,	5	2/3½	2/4½	,,
,,	31 ,, 32	7	2/1½	2/3	,,
Մաւհուսի	26 ,, 27	5	2/3½	2/5½	,,
,,	28 ,, 29	6	,, ,,	,, ,,	,,
,,	31 ,, 32	7	2/3½	2/6½	,,
ԱՄԵՐԻՔԱՆ	26 ,, 27	2½-3	2/8	2/8½	36
,,	26 ,, 27	4	2/5½	2/7	,,
,,	36	4-5	,, ,,	,, ,,	,,
,,	36	6	2/3½	2/5½	,,
,,	38	7	,, ,,	,, ,,	,,
,,	39	8	2/3½	2/5½	,,
,,	40	9	,, ,,	,, ,,	,,
,,	42	10	2/3	2/5	,,
ԲԱՍՄԱՑԻ ԿՏԱՒ			գին թօփի		
Մատապօլամ	31 ,, 32	5½	14/3	14/6	46
,,	31 ,, 32	6	15/5	16/3½	,,
,,	32	6½	17/8	17/9½	,,
Փրինտեր	34	9	21/7½	24/1½	50
,,	36	9½	24/1½	26/1½	,,
,,	36	10	27/1½	28/1½	,,
ՄՈՒՏԱՄՊՕԼ ՇՐԹԻՆԿ					
Ծիլ ճերմակ	34	6	0/0	0/0	40
,,	36	7	0/0	0/0	,,
Նաշու ր խամ	39	9½	0/0	0/0	,,
,,	,,	6	15/10½	0/0	,,
,,	,,	7	0/0	0/0	,,
,,	,,	8¼	21/10½	21/10½	,,
ՍԱՎԱՇՊՈՒՐ					
	6/4	3	0/0	0/0	20
,,	9/8	2½	6/7½	7/10½	,,
,,	4/4	1¾	4/4½	4/7½	,,

ՄԱՆԱԾ

		գին լիպրէի շիլ · փէնի	շիլ · փէնի
Ա · տեսակ	թիւ 12	Սրա 2/5	էքստրա 2/ 7
,, ,,	,, 20	,, 2/6	,, 2/ 8
Բ · ,,	,, 12	,, 2/3	,, 2/ 6
,, ,,	,, 20	,, 2/5	,, 2/ 6
Ա ,,	,, 40	,, 2/10	,, 4/ 0

ԲՈՒՐԴ ։ Լիվրպուլ և Լոնդոն ։ Ապրիլ 29 ։

Բուրդի վերայ բաւական առևտուր եղաւ. գիներն դեռ բարձր են և հաստատ ։ Բրդագործերն ապրանք չեն ընդունիր ըսելով որ գիներն չափաւոր չեն. սակայն թեթև նշոյլ կայ բուրդի գինի իջնելուն ։ Ծախուած բուրդերու քանակութիւնն է 9,600 բալ ։

	գին լիպրէի շիլ · փէն ·	շիլ · փէն.
Եգիպտոսի ճերմակն	0/ 8½	1/ 5
Ալեքսանդրիայի, Վ խոփնի և Սկոփիայի լաւն	0/ 5	1/2½
Էնկիւրիի ճերմակ Փիլիկ	0/ 0	0/0
Իզմիրի լուացուած Ա. տեսակն	0/ 0	0/0
Սիրիոյ ճերմակ լուացուածն	0/ 0	0/0
Պարսից և Բաղդատի ճերմակ Ա.	0/ 0	0/0
Ռուսիոյ լաւ մերինոս	0/ 0	0/0
խառն (մետիս)	0/ 0	0/0
Բրուկլինի լուացուածն	0/ 0	0/0
Դոնի գզմէն (Թլիֆոնիք)	0/ 0	0/0
Ջեզայի Ա. տեսակն	0/ 0	0/0

ՄԵՏԱՔՍ ։ Լոնդոն ։ Ապրիլ 29

Անցեալ 15 աւուրց մէջ 700 բ. ծախուեցաւ, զոր եղանակիս մէջ ծախուածներուն վերայ դնելով կըլլայ 34,500 բ ։ Դուրս տարին 33,335 բ. իսկ անցեալ տարի, մի և նոյն ատեն, 63,559 բ ։ Մթերանոցներն կան այժմ 4 կամ 5,000 բ ։ Առուծախքն հեշտ էր բաց ի Ցատլի տեսակներէն, որոց գինն լիպրէին 2 շ. բարձրցաւ ։

		գին լիպրէի ։ շիլ · փէն ·	շիլ · փէն ։
Բանկալայի	Ա. տեսակն	13/ 0	15/ 6
=	միջակն	10/ 0	13/ 6
Չինաստանի	թիւ 1 և 2	18/ 6	23/ 6
=	3 և 4	19/ 6	20/ 6
Ցափոնի	Ա. տեսակն	13/ 0	23/ 6
=	միջակ և ստորին	15/ 0	18/ 6
Պարսկաստանի	Ա. տեսակն	13/ 0	17/ 0
=	միջակ	10/ 6	12/ 6
Թուրքաստանի.	Բուրսայի Ֆաբրիքա	27/ 0	31/ 0
Իտալիոյ	Միլանի	28/ 0	31/ 0

ԿՇԵՌՔԻ ԱԳՐԱՆՔ ։

[illegible] 3 [illegible] · [illegible] 1 [illegible] 7 [illegible] · [illegible] 10 [illegible] · 2 [illegible] · [illegible] 12 [illegible] · 8 [illegible] · [illegible] 13 [illegible] · 10 [illegible] · [illegible] 16 [illegible] · [illegible] 18 [illegible] · 4 [illegible] · [illegible] 1 [illegible] ։

		գին խանթարի ։ շիլ · փէն.	շիլ · փէն.
ՇԱՔԱՐ ։	Բանկալայի կօսիփօր	44/ 0	49/ 0
=	Բենարէսի ճերմակն	45/ 0	48/ 0
=	Դատի	42/ 6	45/ 0
=	Մադրասի ճերմակն	47/ 0	51/ 0
=	Չինի և Սիամի ճերմակ և դեղինն	44/ 0	47/ 6
=	,, թուխ տեսակն	33/ 6	40/ 6
=	Անգլիոյ կտորածն	38/ 6	39/ 0
=	,, 10 լիպրանոց գլուխ	40/ 0	40/ 0
=	,, 6 լիպրանոց ,,	41/ 0	0/ 0
=	Հոլանդայի 10—6 լիպր. գլուխ	40/ 1	41/ 0
=	,, կտորածն թիւ 1. կաւր	34/ 0	36/ 0
=	,, թիւ 2. ,,	0/ 0	0/ 0
=	,, ,, 3. ,,	0/ 0	0/ 0
ՍՈՒՐՃ	(քաշվէ) Սէն Դօմինկոյին	62/ 0	72/ 0
=	Պօրտօ Րիկօյին	67/ 0	88/ 0
=	Ցավայի և Բատավիայի	77/ 0	90/ 0
=	Մէքքէյին կամ Եմենին	95/ 0	102/ 0

		խանթարն	լիր շիլ փէն	լիր շիլ փէն
ԲՐԻՆՁ	Բանկալային - ,, -		9/ 3	14/ 0
=	Մադրասին - ,, -		8/ 0	10/3
=	Փատնային - ,, -		12/ 6	21/ 0
=	Առաքանին - ,,		7/ 9	10/ 6
ՑՈՐԵՆ	Օդեսայի	Քառորդերն	40/ 0	43/ 0
=	Թիւրքիայի	,,	0 / 0	0/ 0
ԳԱՐԻ		,,	30/0	35/0
ՄՍՐԱՑՈՐԵՆ		,,	29/0	30/0
ԿՏԱՎԱՏ	Սեւ Ծովու	,,	0/0	0/0
=	Ռուսաց	,,	46/0	48/0
ԿՈՃ	(ջէնճէֆիլ) Ցամայիքի. խանթարն		107/	112/6
=	Ափրիկէին	,,	38/	0/0
ՌՕՄ	Ցամայիքի	գալոնն	3/8	4/8
=	Կղզեաց և Հնդկաստանի	,,	1/4	1/4½
ՊՂՊԵՂ	(բիպէռ) Մալաբարի սեւ	լիպրէն	/4¼	4⅝
=	Սինկափօրի սեւ	,,	/3¾	/4
=	ճերմակ տեսակն	,,	/6	1/1
ԹԷՅ	Կոնգու	,,	/8½	2/9
=	Սուչօնգ	,,	1/0	2/8
ՏԱՔԴԵՂ	(բահար)	,,	2/0½	2/¾
ԱՖԻՈՆ	Թուրքաստանի	,,	19/6	20/0
ԽԷԺ	(զամք) Արաբիոյ և Թուրք ·	խանթ ·	60/0	68/0
=	Ափրիկէին	,,	57/0	64/0
ԳԽՏՈՐ	(մազը) · կապոյտն	,,	160/0	170/0
=	ճերմակ և այլ տեսակ	,,	130/0	140/0
ՃԵՀՐԻ	Պարսկաստանի	,,	75/0	90/0
=	Իզմիրի		39/0	42/0
ԿԱՂԻՆ ՎԱՑՐԻ	(փալամուտ)	խօնօն	14/0	17/0
ՏՈՐՕՆ	(քեօք բոյա) Իզմիրի ·	խանթ ·	48/0	52/0
=	Արաբիոյ, Ասորիքի և Կիպրոսի		38/0	43/0
=	Բոմբայի	,,	25/0	27/0

ԿԱՆԵՓ	Ռուսաց		35	0/0	37	0/0
=	Թիւրքիոյ	,,		0/0		0/0
=	Բոմբայի		23	0/0	34	0/0
ՈՐԴԱՆ ԿԱՐՄԻՐ	(քրմզ) ճերմակ.	լիպրէն		3/4		3/8
=	սեւ ·	,,		3/4		4/6
ԼԵՂԱԿ	(շիվլիտ) Բանկալայի լաւն	,,		7/3		7/8
=	միջակ և ստորին	,,		5/10		7/0
=	Ուդին	,,		1/8		6/3
=	Մրաղրաս ամեն տեսակն			0/9		6/8
=	Քիւրբաչին	,,		1/0		6/5
ՇԻԲ	գլուխ	խանթ ⅝ լիր ·		6/0		6/2½
ՆՇԱԴԻՐ		,, ⅝	6	0/2½	6	/5
ՔԸՐԸՄ ԹԱՐԹԱՐ	ճերմակն	,,		109/0		110/0
=	դեղին	,,		95/6		105/0
=	թուխն	,,		85/0		92/6
ՄԱԳՆԵԶԻԱ		,,		42/6		45/0
ՎԱՐԴԻԻՒՂ	(գիւլ եաղի)	ունցան		0/0		0/0
ՄԵՂՐԱՄՈՄ	Հնդկաստա. թօն.	լիր.	10	10/	12	0/0
=	Ամերիկայի	,, ,,	8	15/0	9	0/0
ՃԱՐՊ	Պետերբուրգի Y. C	խանթ.	40	3/0	40	6/0
=	Սեւ ծովէն եկածն	,,	41	6/0	0/0	0/0
=	Հիւսիսային Ամերիկայի	,,	00	0/0	10	0/0
ԹՈՒԶ	(ինճիր)	,,	34	0/0	65	0/0
ՉԱՄԻՉ	Վալանսի	,,	00	27/	00	33/
=	Իզմիրի կարմիրն	,,	00	0/	00	0/
=	Սուլթան Ա.	,,	00	40/	00	46/
ՁԷԹ	Կէլլիպօլույի 252 գալոն (թօն).		62	0/0	00	0/0
=	Արևելքի և Մալթայի	,,	55	0/0	56/	0/0
	Թրիեստի	,,	57	0/0	58/	0/0
ՄԵՏԱՂՔ.	պղինձ. սանի տակ	,,	110	0/0		0/0
=	թերթ (շիտ)	,,	103	0/0	105	0/0
ՁԻՆԳ	....	,,	29	0/0	0/0	0/0
ԵՐԿԱԹ	ձող	,,	8	15/0	9	0/0
=	գամցու ..	,,	10	0/2½	10	10/
=	թերթ .	,,	12		12	10/
ԿԱՊԱՐ	(քուրշուն) թերթ .	,,	22	0/0	0/0	0/0
ԱՆԱԳ	(քալայ)	,,		112/		114/
		գին մնտուկի				
ԹԵՆԷՔԷ	i.c		25			27/0

ՏԷՐ ԵՒ ԽՄԲԱԳԻՐ Կ · Վ · ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՄԱՆՉԵՍՏԵՐ · Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԻՒՐՈՒՄ

Printed and published by K. Vardapete Shahnazáriantz, 151, Rumford-street, Chorlton-on-Medlock, Manchester,—Monday, May 2, 1864.